



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio Decalogi Duabus distincta partibus

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

An sit fur, qui per occultam acceptionem compensat, quod sibi debetur, §.
1.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

i *Carum* in *Reg. S. Ben. nu. 952.* & *statisim per totam disp. 43. 1 apud Dianam p. 1. tr. 6. ref. 36.*

CAPVT QVINTVM.

De compensatione occulta.

§. I.

An sit fur, qui per occultam acceptionem compensat id, quod sibi debetur?

Non esse in conscientia furem, nec peccare, nec in excommunicationem incidere, quæ forte fit contra furantes imposita, & posse jurare, etiam coram Iudice, se nihil accepisse, intelligendo, quod sibi nõ deberetur, certum jam hodie est apud omnes, & etiam si res, quam usurpat, fuerit ipsi in depositum à debitore consignata. Ratio est, quia rem sibi debitam hic accipit, non alienam. Et quidem statim atque is rem per compensationem sibi vendicat, facit omnino suam; unde si forte postea pereat, sibi perit, non debitori, quidquid in contrarium sentiat Medina. Adverte, te non posse accipere rem tertij, forte datam in pignus, seu commodatam tuo debitori, quia tunc alienam raperes, ut ex se patet: imò neque rem tuam iusto titulo locatam, vel commodatam, vel in pignus datam alteri, quia sic privares hunc iure suo: hoc tamen intellige (addit Lessius *d*) si probabile erit, te rem tuam, iure alterius finito, commode recuperaturum.

a *Vide Mol. Less. De iure Aliisque moro citandos, quibus addo Dic. li. 2. tr. 2. de just. d. 9. d. 6. b Med. C. de rest. quest. 11. c l. Mol. to. 3. d. 690. 696. & De Lega de just. t. 1. d. 16. sec. 8. nu. 182. d Less. li. 2. c. 12. dub. 10. n. 56.*

2. Vt autem iuste fiat compensatio, tres sunt conditiones observandæ. Prima, ut sit de liquido ad liquidum, hoc est, certum sit, te esse actu creditorem tantæ pecuniæ, & illum esse actu debitorem. Dico (actu) nam est questio, an creditori liceat prævenire? hoc est, an si, v. g. hinc ad mensum tibi aliquis debiturus sit centum, possis ea per compensationem hodie tibi retinere, vel occulte suffurari? ad quam respondeo, licere, sed duobus positis: primò, ut adsit periculum moraliter certum, quod debitor suo tempore non sit soluturus. Ratio est, quia cuiuslibet licet, quando res sua est in periculo, illius asssecurationem vel pignus inquirere ac velle. Secundò, ut, si interim per tuam illam anticipatam acceptionem, lucrum aliquod cessavit creditori, vel damnum emerfit, debeas omnino recompensare, quia secus, subiret creditor pœnam, antequam peccatum moræ committeret.

e *l. Dian. p. 2. tr. 16. ref. 46.*

3. Secunda conditio, ut non possis, vel facile non possis per potestatem publicam, tuum recuperare. Verum hæc conditio solum notat (sed sine obligatione *f* mortali) ordinem rationabiliter tenendum; at in praxi vix in nostra hac ætate locum habet: nam semper est difficile, suum recuperare per auctoritatem publicam.

f *Mol.*

f. Mol. t. 3. d. 690. n. 1. Diana l. c.

4. Tertia, ut removeatur periculum, ne tibi vel tuo hæredi iterum idem debitum solvatur: quod fiet, fingendo condonationem, vel simili alio æquivocationis modo. Quid si adfit ejusmodi periculum, sed non appareat modus illud cavendi? Respondeo, cum *g* ad illud cavendum, non obligemur ex justitia, sed solum ex charitate, ut mox probabo, ideo si facile possis cavere, obligaris: quod si non caveas, peccabis quidem, sed sine onere restitutionis, quia id solum sequitur ad peccatum contra justitiam. At si cum difficultate, seu cum tuo gravi incommodo posses, tunc nec peccares, nec obligationem restitutionis contraheres, si non caveres. Ratio est, quia tunc non peccares contra charitatem, quæ, ut alibi diximus, non obligat cum gravi incommodo; nec peccares contra justitiam: nam si contra hanc delinqueres, inde esset, quia inferres proximo damnum secundæ solutionis. At hujus tu solum tunc es causa per accidens & indirectè: illud enim nec intendis, nec tibi utenti tuo jure imputari debet.

g De Lugo de just. t. 1. d. 16. sec. 5. num. 87.

Propter eandem, imo majorem rationem, non *h* te regulariter obligo ad admonendum debitorem, vel ad fingendam condonationem, ne is credens non solvisse, maneat in conscientia peccati mortalis: non, inquam, te obligo. Ad id enim cum ex sola charitate teneris, tunc solum obligaberis, quando facile potes. Quæ facili-

tas cum in hoc negotio compensationis, quæ occultè fit, vix locum habere possit, ideo dixi, te regulariter à me non obligari.

h Idem ib.

5. Pari modo, si tu dum occultè tibi compensas debitum, prævideas, alicui tertio id, tanquam furtum ab ipso fuisset commissum, fore imputandum, non obligaris id præcavere, nisi facile possis, quia simili ratione solum obligaris ex charitate, non ex justitia. Facile tamen puto, te posse præcavere, saltem relinquendo compensationem, si tuum debitum v. g. esset unius vel alterius aurei, & probabile esset, alteri imputandum furtum, cum periculo, ut is damnaretur ad Triremes, vel gravi infamia notaretur, vel graviter castigaretur, vel magnam summam expenderet. tunc enim, si non præcaveris, licet non peccares contra justitiam, unde non obligaberis ad restitutionem, graviter tamen peccares contra charitatem. Maxime igitur in hac, & similibus rebus expendenda sunt periculum proximi & tua utilitas. Charitas enim dicitur, ne ob parvam tuam commoditatem, gravissimum proximo damnum inferas. Vide Molinam *i* & Delugo. *l*

i Mol. t. 3. d. 690. §. 3. *l* De Lugo. t. 1. de just. d. 16. sec. 5. num. 28.

6. Idem *m* dic, si debitor vivus (nam de defuncto mox §. 7.) propter tuam occultam compensationem non sit futurus aptus ad satisfaciendum alijs anterioribus & magis privilegiatis creditoribus, quia id damnum anteriorum per accidens sequitur ad tuam compen-

compensationem, & illa res, quam accipis, non est creditorum tui debitoris; si enim esset illorum, certe, quia alienum tunc acciperes, tibi illam vindicare non posses.

m l. eundem ibi sec. 6. nu. 111.

§. II.

Compensatio in re diversa.

1. **A**D explicationem doctrinae addantur sequentes quaestiones. Prima, an licite possis tibi compensare, accipiendo rem specie diversam ab ea, quae tibi debetur? v. g. debet tibi quis triticum vel pecuniam, an possis occulte accipere vinum, vel vestem aequivalentis pretij? supponimus enim, quod si v. g. vestis plus valeat, quam tuum debitum, reddatur statim excessus &c.

Respondeo, te non posse a si ex acceptance rei diversae damnum grave sequitur debitori; posse, b si id non sequitur. Ratio est, quia, si non sequitur, non est, unde pecces, ut accidit, quando eam rem, quam accipis, facile debitor pecunia, vel alio modo sibi comparare potest. At si sequitur, sine ratione ipsum directe damnificas, quare, & peccas, & restituere damnum teneris. Quod si alium modum non habes tibi compensandi, nisi accipiendo rem specie diversam, cujus carentia graviter debitorem aliunde damnificet, sanè licite sumere poteris: debitori enim imputabitur tale damnum, dum is debita solvere non laborat. Idem tamen moneo, quod in finuavi §. praecedente num. 5. Non e-

nim licebit tibi, propter modicum, quod tibi forte debetur, gravissimum proximo damnum asferre.

a v. Mol. Petrum Nav. Reb. alios allatos à Dian. p. 2. tr. 16. res. 48. b. Vasq. c. 5. de rest. §. 1. dub. 9. n. 47.

§. III.

Compensatio in debito dubio.

1. **S**ecunda. Quando dubium est, an debitor aliquid tibi debeat, potesne pro ratione dubij, aliquid tibi occulte compensare?

Respondeo, non posse, quia non est aequum, pro debito incerto velle solutionem certam. Idem est in probabilitate, quam aliqui (sed perperam) dubium vocant positivum, id est, quando sunt probabiles rationes, quod tibi aliquid debeat, & probabiles, quod non debeat. Idem, inquam, est, quando probabilitas versatur circa factum, quia tunc melior est conditio possidentis, ut alibi diximus: a at quando probabilitas utriusque partis, id est, debitoris & creditoris est circa jus, esto, aliqui in aliquibus casibus concedant, posse fieri occultam compensationem contra debitorem, nos tamen universaliter id negavimus: ibidem, quem locum omnino relego.

a li. 1. in decal. c. 3. §. 3. à nu. 9.

§. IV.

Compensatio in re, quae mittitur ad debitorem, vel ei debetur.

1. **T**ertia. An possis tibi compensare, sumendo rem, quam ter-

o o

tius